

PLANNING

SEEDS

SEED's Planificarea districtelor economiei solidare pentru durabilitate socială, economică și de mediu

RAPORT EUROPEAN

Co-funded by
the European Union

Autori

Eftychia Kechri (KMOP EIH)
Andrea Marchini (Universitatea din Perugia)
Eleonora Mariano (Universitatea din Perugia)
Vanessa Conigli (Tamat)
Graciella Ehouly (Diesis Network)
Loreta Isac (Centrul pentru Legislație Nonprofit)
Markella Papanikolaou (CARDET)

Proiectul nr. 2022-1-IT02-KA220-ADU-000089519 a fost finanțat cu sprijinul Comisiei Europene. Conținutul acestui document reprezintă doar punctul de vedere al autorului și este responsabilitatea exclusivă a acestuia. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate pentru utilizarea potențială a informațiilor conținute.

CUPRINS

01. Introducere

02. Politicile europene privind districtele economiei solidare (SEED) și lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente (SFSC)

03. Analiza rezultatelor cercetării documentare și de teren

04. Concluzii și recomandări

05. Referințe

Introducere

Planning SE(E)Ds este un proiect european care își propune să îmbunătățească recunoașterea economiei sociale și a potențialului acesteia prin creșterea gradului de conștientizare și vizibilitate prin intermediul experimentelor sociale locale ale lanțurilor scurte de aprovizionare cu alimente (Short Food Supply Chains - SFSC). Acest raport aprofundează cerințele esențiale de formare, esențiale pentru implementarea Planului de acțiune privind economia socială lansat de Comisia Europeană în 2021. Cu un accent specific pe economia socială și pe abordările conduse de comunități, examinarea are ca scop identificarea cunoștințelor și competențelor necesare pentru a impulsiona inițiativele descrise în planul de acțiune. Acesta explorează componentele vitale care contribuie la implementarea eficientă a strategiilor de economie socială și la împuternicirea comunităților pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii.

Au fost efectuate cercetări documentare și de teren extinse cu privire la cadrul strategic și la părțile interesate cheie ale economiei sociale solidare și ale lanțurilor scurte de aprovizionare cu alimente, precum și cu privire la nevoile de formare ale cetățenilor din țările partenere (CY, BE, GR, IT, RO) ale proiectului Planning Seeds. Mai exact, scopul a fost de a identifica conexiunile, discrepanțele, potențialele soluții de compromis și sinergii între politicile și realitățile existente, de a găsi un sprijin clar și de a elimina barierele instituționale în calea schimbării, precum și de a explora nevoile specifice și posibilitățile inovatoare de colaborare între generații.

Politici europene privind cartierele economiei solidare (SEED) și lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente (SFSC)

Economia socială sprijină obiectivele subliniate în Planul de acțiune al [Pilonului european al drepturilor sociale](#) și [obiectivele principale ale UE pentru 2030](#). Aceste ținte cuprind obiective precum atingerea unui nivel minim de 78 % de ocupare a forței de muncă pentru persoanele cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani, asigurarea unei participări de cel puțin 60 % la cursuri de formare și ieșirea a cel puțin 15 milioane de persoane din sărăcie sau excluziune socială. În plus, pachetul privind economia socială este în concordanță cu obiectivele Anului european al competențelor, punând accentul pe crearea de oportunități de dezvoltare a competențelor în cadrul sectorului economiei sociale.

În decembrie 2021, Comisia a introdus Planul de acțiune privind economia socială, care vizează stimularea creșterii și maximizarea potențialului economiei sociale. Planul a prezentat diverse inițiative, inclusiv o nouă [propunere de recomandare a Consiliului](#) și înființarea [Portalului economiei sociale](#).

Planul de acțiune a fost completat de două documente de lucru ale personalului. [Primul document](#) oferă o analiză a provocărilor și oportunităților cu care se confruntă economia socială în Europa. Acesta sintetizează consultările efectuate și dovezile colectate de la anunțarea planului de acțiune la începutul anului 2021. Cel de-al doilea document, intitulat "Scenarii către co-crearea unei căi de tranziție pentru un ecosistem industrial de proximitate și economie socială mai rezistent, durabil și digital", schițează scenarii potențiale pentru tranziția digitală și ecologică a ecosistemului industrial. În plus, acesta identifică acțiunile necesare și angajamentele comune cerute pentru a sprijini această tranziție. Planul de acțiune evidențiază, de asemenea, [oportunitățile de finanțare](#) disponibile care vizează consolidarea economiei sociale.

Pentru a aborda obstacolele cu care se confruntă întreprinderile sociale din cauza lipsei de înțelegere și de recunoaștere a modelelor lor de afaceri, [recomandarea propusă de Consiliu](#) îndeamnă statele membre

să formuleze strategii cuprinzătoare pentru economia socială. Aceste strategii vizează crearea unui mediu favorabil în toate domeniile relevante prin adaptarea cadrelor politice și juridice. Obiectivul general este de a încuraja crearea de locuri de muncă de calitate, de a stimula economia locală și de a consolida coeziunea socială și teritorială.

Comisia propune diverse măsuri, printre care:

- Elaborarea unor politici privind piața muncii care să sprijine angajații din întreprinderile sociale prin inițiative precum formarea, promovarea antreprenoriatului social și asigurarea unor condiții de muncă echitabile prin dialog social și negocieri colective.
- Recunoașterea rolului economiei sociale în incluziunea socială, în special în ceea ce privește furnizarea de servicii sociale și de îngrijire accesibile și de înaltă calitate, precum și de locuințe pentru grupurile defavorizate.
- Îmbunătățirea accesului la finanțare atât publică, cât și privată, inclusiv la fondurile UE.
- Facilitarea accesului la oportunități de piață și la achiziții publice.
- Valorificarea normelor privind ajutoarele de stat pentru a sprijini economia socială, inclusiv a dispozițiilor privind ajutoarele pentru înființare, reintegrarea lucrătorilor defavorizați și susținerea infrastructurii locale.
- Asigurarea faptului că sistemele de impozitare sunt favorabile economiei sociale prin simplificarea procedurilor administrative și prin luarea în considerare a unor stimulente fiscale concepute în mod corespunzător.
- Creșterea gradului de conștientizare a economiei sociale și a contribuțiilor acesteia, în special prin cercetare și diseminarea datelor.

În plus, Comisia recomandă ca statele membre să maximizeze utilizarea fondurilor UE disponibile, cum ar fi Fondul social european Plus, Fondul european de dezvoltare regională și InvestEU, pentru a sprijini inițiativele de promovare a economiei sociale. Comisia este pregătită să ofere asistență suplimentară prin colectarea de date și efectuarea de cercetări privind economia socială în cadrul UE.

[Platforma economiei sociale](#) este un site web care oferă entităților din domeniul economiei sociale informații despre finanțări UE, oportunități de formare, evenimente, informații specifice fiecărei țări și unde să se adreseze pentru resurse suplimentare, ca un instrument de consolidare a capacităților.

Analiza constatărilor cercetării documentare și de teren

Cum a fost identificat și atins grupul țintă:

În cadrul cercetării pe teren, au fost organizate în total 20 coaching circles în țările partenere, adresate tinerilor, persoanelor în vârstă și stakeholderilor din economia socială și din lanțurile de aprovizionare cu alimente. Participanții au fost identificați și contactați prin cartografiere, apeluri deschise și invitații directe trimise pe lista de contacte a organizațiilor partenere.

Profilul respondenților și motivul pentru care au fost aleși să participe la proiect

În total, 102 participanți au luat parte la cele 20 de coaching circles desfășurate în toate țările partenere. Tinerii participanți aveau între 18 și 29 de ani, unii încă studiau, alții își terminaseră studiile, aveau locuri de muncă cu normă întreagă sau cu jumătate de normă, iar unii dintre ei aparțineau unor grupuri

vulnerabile. Aceștia au manifestat un interes ridicat față de subiectul proiectului, în special tinerii care studiază Științe agricole, alimentare și de mediu și Administrarea afacerilor.

Persoanele în vârstă aveau peste 65 de ani și au participat la activități organizate de organizații locale, cum ar fi C2 Open Care Centre for the Elderly din Pireu; Universitatea vârstei a treia și Asociația Pian di Massiano din Perugia; Asociația Femeilor Optimiste din București etc.

Stakeholderii au fost reprezentanți ai inițiativelor privind economia socială și solidară (SSE) și ale lanțului scurt de aprovizionare cu alimente (SFSC), iar majoritatea dintre aceștia au participat anterior la alte activități ale organizațiilor partenere legate de economia socială. Aceștia au fost selectați pentru experiența lor în domeniu, abordarea subiectului, interesul, expertiza și promovarea subiectului

Contextul juridic și administrativ național privind districtele de economie socială (SEED) și lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente (SFSC).

Cipru

În Cipru, există un interes tot mai mare pentru sprijinirea inițiativelor din cadrul economiei sociale care abordează atât provocările sociale, cât și cele legate de mediu, sprijinind în același timp crearea de locuri de muncă și dezvoltarea economică. Diferite activități și organizații din domeniul economiei sociale, cum ar fi cooperativele, ONG-urile și inițiativele comunitare, contribuie în mod activ la un impact social sau de mediu pozitiv. În ciuda existenței acestor inițiative, conceptele de antreprenoriat social și de întreprinderi sociale sunt relativ recente, neavând o definiție oficială sau un cadru juridic la nivel național. Până de curând, "întreprinderile sociale" funcționau în cadrul structurilor juridice existente.

În 2018, a fost conceput un Plan național de acțiune pentru a stabili un ecosistem al întreprinderilor sociale, iar în decembrie 2020, Camera Reprezentanților a aprobat legislația pentru crearea unui registru pentru întreprinderile sociale. Legea vizează reglementarea înregistrării întreprinderilor într-un registru al întreprinderilor sociale (2022).

În plus, un acord de parteneriat (Acordul de parteneriat cu Cipru - 2021-2027, s.n.) între UE și Cipru, adoptat la 8 iulie 2022, înseamnă peste 1 miliard de euro pentru investiții între 2021 și 2027. Acest acord prezintă strategiile Ciprului în materie de coeziune economică, socială și teritorială, punând accentul pe tranziția ecologică și digitală și pe dezvoltarea unui model de creștere competitiv, inclusiv din punct de vedere social și durabil. Cipru se remarcă drept prima țară care a primit aprobarea pentru programul operațional al politicii de coeziune.

Cipru și-a prezentat planul strategic pentru politica agricolă comună (PAC) care acoperă perioada 2023-2027 (Cipru, 2023). Comisia Europeană a acordat aprobarea pentru acest plan (The Commission Approves the CAP Strategic Plans of Cyprus and Italy, 2022). Obiectivul general al acestei PAC este de a ghida trecerea la un sector agricol mai durabil, mai rezistent și mai contemporan.

O deficiență importantă a cadrului existent al economiei sociale din Cipru constă în fragmentarea acestuia, care implică diverse ministere, ONG-uri, întreprinderi și persoane fizice, fiecare dintre acestea operând politici și activități interne distincte legate de economia socială. Această structură descentralizată, coroborată cu lipsa unei entități juridice unificate care să coordoneze aceste diverse părți interesate, duce la absența unei definiții naționale a economiei sociale în Cipru. În mod special, există, de asemenea, o lacună notabilă reprezentată de inexistența unui plan național de acțiune care să abordeze în mod specific problemele economiei sociale.

Belgia

Belgia are o tradiție solidă de sprijinire a întreprinderilor de economie socială, care sunt organizații ce urmăresc obiective sociale și de mediu, desfășurând în același timp activități economice. Economia socială a fost dezvoltată spre sfârșitul anilor 1980. Regiunea Wallonia a fost cea care a fost cu adevărat interesată de economia socială. Cadrul politic guvernamental are ca scop promovarea creșterii și durabilității inițiativelor economiei sociale, asigurându-se că acestea contribuie la coeziunea socială, la ocuparea forței de muncă și la dezvoltarea durabilă. Belgia nu a avut un singur cadru de politică cuprinzător dedicat exclusiv economiei sociale. În schimb, diverse politici și inițiative au fost repartizate între diferite guverne regionale (Regiunea flamandă, Regiunea Bruxelles-Capitală și Regiunea valonă), precum și la nivelul guvernului federal. Aceste politici urmăreau să promoveze și să sprijine întreprinderile sociale, cooperativele și alte inițiative de economie socială.

În Regiunea Bruxelles-Capitală, a fost adoptată o ordonanță din 18 martie 2004 referitoare la aprobarea și finanțarea inițiativelor locale de dezvoltare a ocupării forței de muncă și de integrare oferă un cadru juridic și un cadru pentru asistența financiară acordată întreprinderilor de integrare.

În Flandra, sectorul Ocuparea forței de muncă și economie socială este alcătuit din cinci entități. În Acordul guvernamental 2009-2014, guvernul flamand se angajează să realizeze o mai bună armonizare a diferitelor măsuri de ocupare a forței de muncă. Sectorul Ocuparea forței de muncă și economie socială elaborează în prezent un cadru flamand unic și transparent pentru măsurile de ocupare a forței de muncă în toate întreprinderile, inclusiv în cele din economia socială.

Progresele înregistrate de întreprinderile sociale din Regiunea Wallonia au determinat legiuitorul valon să adopte un decret dedicat economiei sociale la 20 noiembrie 2008 (décret de l'économie sociale, 31.12.2008, p. 69056). Acest decret definește conceptul de economie socială, identifică instrumentele și autoritățile publice dedicate economiei sociale și organizează organisme reprezentative și consultative pentru acest sector.

În ceea ce privește lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente (Short Food Supply Chains - SFSC) și districtele economiei solidare (Solidarity Economy Districts - SEED), există numeroase cadre de politică în Belgia, dar cel mai important este Strategia pentru o alimentație bună 1 (Good Food Strategy 1 - GFS1), care a fost adoptată de guvernul de la Bruxelles la sfârșitul anului 2015, pentru o perioadă de programare inițială cuprinsă între 2016 și 2020 (dar cu unele obiective până în 2035). Realizările arată că strategia a contribuit la demararea tranziției sistemului alimentar către o mai mare sustenabilitate.

În 5 ani, Regiunea a asistat la apariția unei multitudini de relocalizări a diverselor componente ale sistemului alimentar, producție realizată de profesioniști și cetățeni, circuite scurte și cetățeni, canale scurte de distribuție, diseminarea unui local accesibil tuturor, schimbări de comportament în acest domeniu, educație și sensibilizare, combaterea risipei alimentare. Foarte important, în această strategie, este aspectul său holistic, implicând spațiile și comunitățile care le locuiesc, un fel de regenerare urbană care pornește de la relația cu alimentele, de la producție la consum. Această strategie se bazează pe ideea că tranziția de la un sistem alimentar la unul mai durabil este o necesitate pentru regiunea Bruxelles, atât pentru a face față provocărilor globale (protejarea naturii și a biodiversității și combaterea schimbărilor climatice), cât și pentru a face față provocărilor locale (sociale, de sănătate, economice și de ocupare a forței de muncă).

Grecia

În Grecia, economia socială a fost dezvoltată în sectoare care nu prezentau interes pentru sectorul public sau privat, cu caracteristici comune de sprijin și asistență reciprocă și, în general, de omogenitate (Apostolopoulos & Liargovas, 2020). Deși cooperativele, fundațiile, asociațiile și organisme de asigurări

mutuale din Grecia aveau mulți ani de funcționare și își formaseră o tradiție puternică (Varvarousis. & Tsistsirigkos, 2019, Apostolopoulos & Liargovas, 2020), statul a avut nevoie de mult timp pentru a le instituționaliza ca organisme de economie socială. Economia socială și instituțiile sale au fost instituționalizate în Grecia în primii ani ai crizei economice și monetare din 2009, când consecințele crizei au fost enorme, iar mari părți ale populației grecești au fost afectate de șomaj, excluziune socială și marginalizare.

Organizarea instituțională a economiei sociale a început cu Legea 4019/2011. Ulterior, Legea 4430/2016 a actualizat legea anterioară și a încercat să promoveze crearea unui mediu favorabil și stabil care să faciliteze dezvoltarea economiei sociale și de solidaritate și să încurajeze participarea. Legea descrie ca Economie Socială și Solidară toate activitățile economice bazate pe o formă de organizare democratică, egalitară, mutuală și cooperatistă a relațiilor dintre producție, distribuție, consum și reinvestire, care se dezvoltă în deplin respect față de mediul natural și valoarea acestuia.

Ecosistemul economiei sociale din Grecia este format din organizații cu diferite forme juridice, de exemplu fundațiile, societățile civile fără scop lucrativ (AMKE), întreprinderile cooperative sociale (KoinSEp), asociațiile și alte tipuri de organizații care sunt instituționalizate prin alte legi și care nu sunt recunoscute direct ca actori ai economiei sociale și de solidaritate (Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale, 2023).

Întreprinderile sociale grecești sunt obligate prin lege să funcționeze în mod democratic, aderând la procese decizionale orizontale și la participarea egală a membrilor, indiferent de acțiunile lor. Acest lucru este valabil atât pentru entitățile ex-lege, cât și pentru cele de facto. Deși legislația greacă plasează controlul democratic în epicentrul caracteristicilor operaționale ale sectorului, este demn de remarcat faptul că nu se acordă o atenție deosebită participării altor părți interesate la procesul decizional. De asemenea, în Legea 4430/2016 nu există nicio referire explicită la implicarea directă a celor din comunitatea înconjurătoare afectată. Acest lucru contrastează cu faptul că majoritatea întreprinderilor sociale funcționează la nivel de cartier, local (de exemplu, comunitate sau municipalitate), regional sau la o combinație a tuturor nivelurilor (Varvarousis și colab., 2017).

Principalele dificultăți cu care se confruntă cooperativele sociale sunt: lipsa rețelelor; costurile de producție ridicate; dimensiunile mici ale producției; comercializarea inadecvată a produselor lor; lipsa programelor și a oportunităților de dezvoltare; lipsa sistemelor moderne de comunicare electronică; absența serviciilor de consultanță; cifra de afaceri și veniturile mici pentru membri; incapacitatea de a lua inițiative de investiții; lipsa certificării produselor lor (Tsiomidou, 2016).

Desființarea piețelor fără intermediari, prin Legea 4849/2021, a fost o evoluție deosebit de negativă pentru înființarea lanțurilor scurte de aprovizionare cu alimente.

Italia

În Italia, economia socială se referă la: Cooperative, asociații, fundații și alte organizații non-profit (organizații ecleziastice, societăți mutuale, cluburi sportive de amatori, întreprinderi sociale, alte organizații cu statut juridic privat).

Codul italian al celui de-al treilea sector - Decretul legislativ nr. 117 din 3 iulie 2017 - a prevăzut reorganizarea și revizuirea completă a reglementărilor în vigoare în materie, atât civile, cât și fiscale, definind pentru prima dată domeniul de aplicare al așa-numitului "Al treilea sector" și, într-o manieră omogenă și organică, entitățile care fac parte din acesta. Reforma reglementează într-un singur text toate

tipurile de organizații denumite "entități ale celui de-al treilea sector (ETS)". Aceasta oferă o definiție comună pentru diferite entități, de la organizații mici, rețele naționale, cooperative sociale până la entități filantropice. Există șapte noi tipologii: organizații de voluntariat (VO); asociații de promovare socială (Aps); întreprinderi sociale (inclusiv cooperativele sociale actuale); entități filantropice; rețele asociative; societăți mutuale; alte entități.

O altă politică sectorială cheie legată de acest domeniu este Decretul legislativ italian nr. 112/2017, care definește conceptul de "întreprindere socială". Potrivit acestui reper normativ, o întreprindere socială este înființată prin act public, iar statutul său trebuie să menționeze în mod expres natura socială a întreprinderii, în conformitate cu dispozițiile Decretului legislativ nr. 112/2017, precizând în special scopul social și absența scopului lucrativ. Întreprinderea socială nu este o formă distinctă de drept civil, ci o "calificare". Cu alte cuvinte, este un mod specific de "a face afaceri" care este independent de forma juridică a organizației care o desfășoară. Prin urmare, toate entitățile private pot dobândi statutul de întreprindere socială.

În Italia, lanțul scurt și kilometrul zero devin concepte bine definite, cu o mai mare transparență pentru consumatori. După atâția ani fără o reglementare specifică, în 2022 a fost adoptată o lege care stabilește criteriile de definire a unui produs ca fiind "zero kilometri" sau "lanț scurt", stabilește logo-uri, definește anumite instrumente de promovare și comercializare și stabilește sancțiuni pentru utilizarea ilegală. Regulamentul, Legea nr. 61, a fost publicat în Monitorul Oficial la 11 iunie și a intrat în vigoare la 26 iunie 2022. Legea prevede că alimentele produse pe o rază de maximum 70 km de la locul de vânzare sau de consum, sau care provin din aceeași provincie (sau, în cazul peștelui, debarcate în limita a 70 km), pot fi considerate ca având km zero. În ceea ce privește lanțul scurt de aprovizionare, produsele care poartă eticheta nu pot trece prin mai mult de un intermediar înainte de a ajunge la consumatorul final.

Spectrul economiei sociale italiene este reglementat în principal de Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale și, în principal, de Direcția pentru al treilea sector și responsabilitatea socială a întreprinderilor. În cadrul acestui minister funcționează "Fondazione Italia Sociale", o fundație participativă fără scop lucrativ care finanțează activitățile organizațiilor din sectorul terț din resurse private. Un alt minister implicat în acest domeniu este Ministerul pentru Întreprinderi și Made in Italy, care desfășoară activități de reglementare, administrative și de supraveghere în legătură cu sistemul cooperatist și cu întreprinderile sociale.

În ceea ce privește sectorul agroalimentar, trebuie evidențiat rolul Ministerului Agriculturii, Suveranității Alimentare și Pădurilor, care în 2015 a adoptat o lege națională privind agricultura socială (Legea nr. 141 din 18 august 2015). Conform legii menționate anterior, în cadrul planurilor de dezvoltare rurală, regiunile pot promova programe specifice pentru multifuncționalitatea exploatațiilor agricole, cu referire specială la practicile de planificare teritorială integrată și la dezvoltarea agriculturii sociale. Agricultura socială este sprijinită și în programarea 2023-2027 (RRN, 2023).

România

În România, în conformitate cu art. 2 din Legea 219/2015 privind economia socială, acest termen descrie toate activitățile sociale și economice din sfera privată care servesc interesul general, interesul unei comunități și/sau interesul personal nefinanciar, prin creșterea incluziunii sociale și/sau furnizarea de bunuri, servicii și/sau lucrări. Economia socială se bazează pe inițiative private, voluntare și orientate spre solidaritate, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, precum și pe distribuirea limitată a profitului sau a surplusului, după caz, către membri sau asociați.

Conform legislației românești, entitățile de economie socială pot fi de două tipuri: întreprinderi sociale și întreprinderi sociale de inserție. Indiferent de tipul de entitate socială, acestea trebuie să se înregistreze mai întâi ca persoană juridică sub forma: societăți cooperative, cooperative de credit, asociații și fundații, fonduri de ajutor reciproc ale salariaților, fonduri de ajutor reciproc ale pensionarilor, societăți agricole, cooperative agricole orice alte categorii de persoane juridice, indiferent de domeniul de activitate, care respectă definiția și principiile economiei sociale definite de lege.

Pentru a putea beneficia de prestații, entitățile de economie socială trebuie să se înregistreze la autoritățile din domeniul muncii, ca întreprindere socială sau întreprindere socială de inserție. Procesul de înregistrare este gratuit, iar entitățile din economia socială pot obține asistență din partea statului pentru finalizarea procedurii.

Întreprinderile sociale de inserție sunt eligibile pentru următoarele beneficii din partea statului: dreptul de a utiliza bunuri publice (clădiri, terenuri) pentru desfășurarea activității lor; sprijin pentru promovarea produselor, serviciilor și/sau lucrărilor lor și pentru identificarea de noi piețe; alte beneficii și scutiri de taxe acordate de autoritățile publice locale.

Lanțul scurt de aprovizionare cu alimente este reglementat în legislația românească sub noțiunea de "parteneriat direct", care reprezintă relația comercială directă dintre comerciant și cooperativele agricole, asociațiile de producători agricoli, societățile de producție agricolă, producătorii și distribuitorii de produse agroalimentare. Relația contractuală dintre aceștia trebuie să fie valabilă pentru cel puțin 12 luni. (art. 2 alin. 1 pct. 19 din Legea nr. 321/2009)

Opinia comună a tinerilor și a persoanelor în vârstă cu privire la districtele de economie socială (SEED) și la lanțurile scurte de aprovizionare cu alimente (SFFC).

În toate țările partenere, un aspect comun este evident în cunoașterea limitată a Economiei Sociale și Solidare (ESS) și a antreprenoriatului social printre participanții mai tineri. Participanții tineri au demonstrat o familiaritate limitată cu termenii utilizați, cum ar fi „Districtele Economiei Sociale” și „Lanțurile Alimentare Scurte”, indicând posibile lacune în programele educaționale. Pe de altă parte, participanții tineri din Cipru și Italia demonstrează un nivel mai ridicat de familiaritate cu ESS, subliniind natura sa inclusivă și importanța oferirii de produse de calitate persoanelor care se confruntă cu dificultăți. Participanții mai în vârstă au arătat, în general, o familiaritate mai mare cu ESS. Astfel, cercurile de coaching au dezvăluit o diviziune generațională, cu persoanele mai în vârstă expunând o conștientizare mai mare a ESS și a LASC.

În toate țările partenere, participanții tineri și vârstnici au recunoscut beneficiile cumpărării produselor locale. Cu toate acestea, ei au exprimat obstacole precum prețurile mari, oferta limitată în organizațiile mari de retail și calitatea și originea incerte, contribuind la preferința lor pentru lanțurile alimentare lungi. Rezultatele au fost diferite în Cipru, unde obstacolele în accesarea produselor locale nu au fost menționate de participanți. Participanții din toate țările partenere și-au exprimat, de asemenea, dezamăgirea față de absența sprijinului statului.

Atitudinea actorilor economici față de Districtele Economiei Sociale (SEEDs) și Lanțurile Alimentare Scurte (SFSCs)

Pe baza rezultatelor cercetărilor de birou și de teren, există o recunoaștere comună a beneficiilor potențiale și a provocărilor asociate cu SSE și SFSCs de către actorii economici din toate țările partenere. În Cipru, sunt furnizate diverse programe de finanțare de către stat. În Grecia, SSE este condusă în principal de inițiative individuale, cu un rol limitat al statului și un mediu legal și financiar provocator. România demonstrează o înțelegere puternică a termenilor SSE, cu participanții recunoscând avantajele, cum ar fi impulsul economic local și crearea de locuri de muncă, subliniind în același timp potențialul pentru reducerea decalajelor sociale și a dependențelor de lanțurile de aprovizionare globale. Belgia manifestă o atitudine pozitivă susținută de inițiativele guvernamentale, cum ar fi ratele reduse de TVA și, în același timp, evidențiază provocările potențiale pentru afaceri, în special în ceea ce privește costurile de restructurare. Italia subliniază sustenabilitatea, impactul redus al transportului și suportul local prin SFSCs, reflectând o bază de participanți bine informată.

În general, aceste țări sunt angajate activ în inițiative de promovare a SSE și SFSCs, recunoscând rolul lor în dezvoltarea economică locală, sustenabilitate și incluziune socială. Provocările includ nevoia unor medii de reglementare suportive, abordarea preocupărilor în rândul afacerilor și asigurarea continuității și eficienței în restructurarea lanțului de aprovizionare.

Percepțiile privind măsurile și mecanismele necesare pentru promovarea Districtelor Economiei Sociale (SEEDs) și Lanțurilor Alimentare Scurte (SFSCs)

Ceea ce a rezultat din cercetările de birou și de teren este că antreprenorii sociali și producătorii mici din diverse regiuni se confruntă cu numeroase provocări care le împiedică accesul pe piață și dezvoltarea. Probleme precum puterea de negociere limitată, dificultățile logistice și de transport în zonele îndepărtate, lipsa stimulentei financiare și absența unui cadru legal pentru inițiativele de agricultură susținute de comunitate au fost subliniate ca factori care contribuie la incertitudinea în mediul economic.

Pentru a aborda provocările de mai sus, participanții au propus o abordare multilaterală. Mecanismele de suport financiar, incluzând granturile și subvențiile, vizează împuternicirea producătorilor mici în adoptarea noilor tehnologii și îmbunătățirea capacităților logistice. Eforturile de adoptare a tehnologiei implică programe de formare și subvenții, asigurând că producătorii mici pot folosi eficient platformele online și analizele de date. Programele de suport pentru accesul pe piață facilitează intrarea producătorilor mici în punctele de distribuție mai mari, promovând o creștere sustenabilă într-o piață competitivă. Inițiativele locale de networking încurajează formarea comunităților de producători și a cooperativelor, întărind puterea de negociere colectivă. Advocacy pentru un cadru legal suportiv este crucial, necesitând angajarea cu factorii de decizie pentru a legitima inițiativele de agricultură susținute de comunitate și piețele „fără intermediari”.

Participanții la cercurile de coaching au subliniat importanța activităților educaționale și de comunicare pentru SEEDs și SFSCs, evidențiind necesitatea unei schimbări culturale în comportamentul consumatorilor. Aceasta implică educarea publicului, începând de la copii, despre valorile adăugate ale consumului de produse locale. În plus, oferirea de platforme pentru întâlnirea și discuția dintre producători și consumatori va facilita dezvoltarea SEEDs și SFSCs.

Concluzii și recomandări

Principalele obstacole și provocări pentru părțile interesate în economia socială și solidară:

Din analiza provocărilor cu care se confruntă inițiativele SSE, SFSCs și întreprinderile asociate în țările partenere, au reieșit mai multe teme comune și obstacole. Accesul limitat la finanțare, un cadru instituțional nefavorabil și dificultățile în accesul pe piață și vizibilitate sunt provocări prevalente. Depășirea acestor obstacole necesită abordări multilaterale, inclusiv suport financiar, un advocacy regulativ și campanii de conștientizare a consumatorilor. Au fost, de asemenea, exprimate îngrijorări cu privire la scala și eficiența Lanțurilor Alimentare Scurte, necesitând soluții inovatoare, cum ar fi modelele cooperative și infrastructura partajată. Participanții au subliniat nevoia de îmbunătățire a infrastructurii și logisticii pentru a facilita dezvoltarea SFSCs.

Schimbarea culturală necesară pentru a îmbrățișa pe deplin antreprenoriatul social a fost, de asemenea, accentuată. Participanții din toate țările au subliniat semnificația educației, ținând cetățenii și copiii pentru a promova solidaritatea socială, producția și consumul sustenabil.

Principalele nevoi de formare pentru promovarea Districtelor Economiei Sociale (SEEDs) și Lanțurilor Alimentare Scurte (SFFCs) și conexiunea cu Cadrul EntreComp și GreenComp

Rezultatele cercetării au subliniat o lipsă semnificativă de conștientizare în rândul publicului larg în ceea ce privește SSE și Lanțurile Alimentare Alternative (AFSCs). Discrepanța de cunoștințe este evidentă, cu participanții mai în vârstă demonstrând o înțelegere generală în timp ce generația mai tânără caută clarificări. Neînțelegerea antreprenoriatului social subliniază și mai mult necesitatea programelor de formare ținute. Părțile interesate și participanții au identificat nevoi cruciale de formare, inclusiv concepte fundamentale ale SSE și AFSCs, cunoștințe specializate în antreprenoriat sustenabil și management la nivel comunitar al lanțurilor scurte de aprovizionare cu alimente.

Necesitățile de formare se extind dincolo de conceptele de bază pentru a cuprinde competențe specializate, cum ar fi elaborarea proiectelor, managementul administrativ și strângerea de fonduri. Complexitatea domeniului întreprinderilor sociale necesită competențe transversale în munca în echipă, rezolvarea conflictelor și comunicare. A fost evidențiată necesitatea de profesioniști bine pregătiți în legislația economiei sociale, bugetare și măsurarea impactului social. În plus, a reieșit importanța formării pe analiza teritorială, prospectarea pieței și capacitatea de a implica activ persoanele defavorizate.

Cercurile de coaching au subliniat necesitatea unei abordări de formare cuprinzătoare, aliniată cu Cadrul EntreComp și GreenComp. Competențele EntreComp, inclusiv identificarea oportunităților, gândirea exploratorie, dezvoltarea viziunii și alfabetizarea financiară, sunt cruciale pentru abordarea complexităților SSE-urilor și AFSC-urilor. Competențele GreenComp, care se concentrează pe gândirea etică și sustenabilă, completează abilitățile antreprenoriale necesare pentru inițiativele de succes. Integrarea acestor competențe este esențială pentru promovarea sustenabilității, antreprenoriatului și responsabilității sociale. În același timp, un efort colaborativ la diferite niveluri este esențial pentru a crea un mediu propice antreprenoriatului social, susținut de politici, infrastructură și inițiative educaționale.

Material de formare sugerat pe baza Cadrului EntreComp și Cadrului GreenComp:

Pe parcursul programului, un amestec de materiale digitale și fizice ar trebui utilizat pentru a satisface preferințele diverse de învățare. Activitățile practice și aplicative ar trebui încurajate, permițând participanților să aplice cunoștințele teoretice în scenarii din lumea reală.

Aria de formare	Material de formare
Economia Socială și Solidară	<p>Prezentare generală a Economiei Sociale: Definiția și principiile economiei sociale. Contextul istoric și evoluția economiei sociale.</p> <p>Cooperative și Întreprinderi Sociale: Diferite modele de organizații ale economiei sociale. Structuri legale și guvernare în întreprinderile sociale.</p> <p>Inițiative de Succes în Economia Socială: Studii de caz ale întreprinderilor sociale și cooperativelor cunoscute. Analiza strategiilor și impactului acestora.</p>
Lanț Alimentar Scurt	<p>Înțelegerea Lanțurilor Alimentare Scurte: Definiția și caracteristicile Lanțurilor Alimentare Scurte. Beneficiile și provocările asociate cu Lanțurile Alimentare Scurte.</p> <p>Sisteme Alimentare Locale: Prezentare generală a sistemelor alimentare locale și regionale. Compararea cu lanțurile de aprovizionare convenționale.</p> <p>Practici de Siguranță Alimentară: Asigurarea siguranței alimentare în lanțurile scurte de aprovizionare. Conformitatea cu reglementările și standardele.</p> <p>Bune Practici de Siguranță Alimentară: 2 exemple de practici bune/studii de caz în Belgia, Cipru, Grecia, Italia și România.</p>
Competențe Antreprenoriale	<p>Introducere în EntreComp: prezentare generală a cadrului EntreComp și a componentelor sale cheie. Înțelegerea importanței competențelor antreprenoriale în diverse contexte.</p> <p>Dezvoltarea ideii tale de afacere socială: toți pașii pentru a dezvolta ideile tale de afacere socială (cercetare de piață, analiza concurenței, confirmarea problemei, plan de afaceri, managementul proiectului)</p> <p>Strângere de fonduri și Finanțare: surse de finanțare pentru întreprinderile sociale. Crowdfunding, investiții cu impact.</p> <p>Prezentarea, Marketingul și Abilitățile de Comunicare</p>
Antreprenoriat Sostenibil	<p>Înțelegerea Antreprenoriatului Verde: introducere în conceptul de antreprenoriat verde și semnificația sa în contextul sustenabilității.</p>

	<p>Modele de Afaceri Sustenabile: Studii de caz și formare pe modele de afaceri sustenabile.</p> <p>Formare în Evaluarea Ciclului de Viață: introducere în metodologiile de evaluare a ciclului de viață și aplicarea lor în evaluarea impactului ecologic al produselor și serviciilor.</p> <p>Reglementări și standarde de mediu relevante pentru antreprenoriatul verde, cu un accent particular în fiecare țară parteneră.</p> <p>Lanț Alimentar Scurt Sustenabil: cum să faci inițiativa ta de lanț alimentar scurt sustenabilă.</p>
Planificarea SEEDs	<p>Evaluarea Contextului Local: Oferirea de îndrumări pentru evaluarea nevoilor locale, identificarea grupurilor țintă și a populațiilor vulnerabile, identificarea părților interesate cheie și evaluarea potențialelor impacturi sociale pozitive ale districtului.</p> <p>Structură de Guvernare Colaborativă: Oferirea de îndrumări pentru stabilirea unei structuri de guvernare colaborativă, implicarea membrilor comunității în procesele de luare a deciziilor și promovarea parteneriatelor cu guvernul local, ONG-uri și afaceri</p> <p>Implementarea SEEDs: Învățarea modului de a face un plan de acțiune pentru SEEDs</p>

Acțiuni recomandate pentru promovarea Districtelor Economiei Sociale (SEEDs) și Lanțurilor Alimentare Scurte (SFFCs):

Programe de Creștere a Conștientizării și Dezvoltare a Capacităților:

- Sensibilizarea publicului, a companiilor și a factorilor de decizie cu privire la beneficiile SEED și SFFC prin campanii educaționale, ateliere de lucru și seminarii.
- Punerea în aplicare a unor programe de formare specifice care să abordeze nevoile de formare identificate, colaborând cu instituțiile de învățământ și cu experții din industrie.

Colaborare Intersectorială:

- Încurajarea colaborării între sectorul public și cel privat, organizațiile non-profit și mediul academic. Formarea de parteneriate pentru a valorifica resursele, expertiza și rețelele în beneficiul SEED-urilor și SFFC-urilor.
- Promovarea colaborării cu municipalitățile locale pentru a integra SEED-urile și SFFC-urile în strategiile de planificare și dezvoltare urbană.

Advocacy de Politici și Suport de reglementare:

- Sprijinirea unor politici de susținere la nivel național și local care să promoveze creșterea SEED-urilor și SFFC-urilor. Colaborarea cu factorii de decizie politică pentru a aborda orice provocări de reglementare și pentru a asigura un mediu propice pentru inițiativele de economie socială.
- Acționează în direcția standardizării și a proceselor de certificare care verifică autenticitatea produselor locale și durabile, consolidând încrederea consumatorilor.

Stimulente și Finanțare:

- Dezvoltarea unor mecanisme de finanțare adaptate nevoilor SEEDs și SFFCs, incluzând granturi, împrumuturi cu dobândă redusă și oportunități de investiții cu impact.

Suport pentru Infrastructură:

- Investiții în infrastructură care susține lanțurile scurte de aprovizionare alimentară, cum ar fi piețele de fermieri, punctele de ridicare ale agriculturii susținute de comunitate (CSA) și hub-urile alimentare. Suport logistic pentru producători pentru a aduce eficient produsele lor pe piață.

Cercetare și Integrare Tehnologică:

- Investiții în cercetare și inovație pentru a îmbunătăți eficiența și sustenabilitatea lanțurilor alimentare scurte. Explorați soluții tehnologice care facilitează conexiuni directe între producători și consumatori, cum ar fi platformele online sau aplicațiile mobile.
- Dezvoltarea unor aplicații web prietenoase cu utilizatorii sau aplicații mobile care oferă consumatorilor informații în timp real despre unde să cumpere produse locale și de calitate. Includeți caracteristici precum detalii despre produs, prețuri și impactul social și de mediu al produselor.
- Explorarea utilizării tehnologiei în optimizarea logisticii lanțului de aprovizionare pentru SFFCs. Implementarea unor mecanisme digitale pentru managementul inventarului, procesarea comenzilor și urmărirea livrărilor pentru a îmbunătăți eficiența.

Diversificare Economică:

- Promovarea diversificării economice în cadrul SEEDs, încurajând o varietate de întreprinderi sociale, inclusiv cele concentrate pe energie regenerabilă, eco-turism și activități culturale.
- Explorarea principiilor economiei circulare în cadrul SEEDs, promovând sustenabilitatea și eficiența resurselor.

Monitorizare și Evaluare:

- Stabilirea unui cadru robust de monitorizare și evaluare pentru a evalua în mod regulat impactul social, economic și de mediu al SEEDs și SFFCs. Utilizați înțelegerea bazată pe date pentru a rafina strategiile și a aborda provocările.
- Promovarea poveștilor de succes și studii de caz prin diverse canale pentru a inspira alte comunități și părți interesate să adopte inițiative similare.

Implicarea Tineretului:

- Implicarea tinerilor prin intermediul programelor educaționale, al stagiilor și al oportunităților de mentorat în cadrul SEED-urilor și SFFC-urilor. Responsabilizarea tinerilor pentru a deveni promotori și ambasadori ai unui stil de viață durabil și local.
- Integrarea principiilor economiei sociale în programele școlare pentru a insufla valorile responsabilității sociale și ale antreprenoriatului de la o vârstă fragedă.

Accesibilitate și Incluzivitate:

- Garantarea accesului tuturor membrilor comunității, inclusiv al grupurilor marginalizate, la SEED și SFFC.

- Planificarea unor inițiative pentru a face produsele locale și durabile mai accesibile pentru o bază de consumatori mai largă.

Interacțiune în rețea și Colaborare Internațională:

- Dezvoltarea unor platforme pentru părțile interesate pentru a interacționa în rețele, a împărtăși experiențe și a colabora, promovând un sentiment de comunitate și impact colectiv.
- Explorarea oportunităților pentru colaborare cu organizații internaționale și comunități pentru a împărtăși cele mai bune practici, cunoștințe și resurse.
- Participarea în inițiative și rețele globale de sustenabilitate pentru a contribui și a beneficia de mișcarea mai largă către responsabilitate socială și de mediu.

Referințe

Belgia

1. Defourny, J., & Nyssens, M. (2001). Belgium: Social enterprises in community services. In *The emergence of social enterprise* (pp. 59-76). Routledge.
2. Hublet, A., Maes, L., Mommen, J., Deforche, B., & De Bourdeaudhuij, I. (2015). Health promotion interventions in social economy companies in Flanders (Belgium). *BMC Public Health*, 16(1), 1-9.
3. Merthens, S. (2010). *La gestion des entreprises sociales*. Edipro.
4. Monzon, J. L., & Chaves, R. (2008). The European Social Economy: concept and dimensions of the third sector. *Annals of public and cooperative economics*, 79(3-4), 549-577.

Cipru

1. (2022, August 24). The new legal framework on social enterprises in Cyprus and how it can support Cyprus economy - Crestem Idei. Crestem Idei. <https://crestemidei.org/the-new-legal-framework-on-social-enterprises-in-cyprus-and-how-it-can-support-cyprus-economy/>
2. Cyprus. (2023, September 21). Agriculture and Rural Development. https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/cyprus_en
3. Directorate General Growth, Ministry of Finance | Directorate General Growth, Ministry of Finance
4. |. (n.d.). https://www.mof.gov.cy/mof/dggrowth/dggrowth.nsf/home_en/home_en?openform
5. More than €1 billion for Cyprus for economic and social development and a fair green transition in 2021-2027 | European Social Fund Plus. (n.d.). <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en/news/EU-cyprus-partnership-adopted>
6. Partnership Agreement with Cyprus – 2021-2027. (n.d.). European Commission. https://commission.europa.eu/publications/partnership-agreement-cyprus-2021-2027_en
7. Press corner. (n.d.). European Commission - European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_4326
8. Solutions, B. W. (n.d.). Funding Schemes, Service of Industry and Technology, Ministry of Energy, Commerce and Industry. Copyright © 2022, Ministry of Energy, Commerce and Industry. <https://www.industry.gov.cy/en/funding-schemes>
9. Strategic Plan of Common Agricultural Policy 2023-2027 - Πύλη Ευρωπαϊκών Ταμείων. (2023, July 27). Πύλη Ευρωπαϊκών Ταμείων - Προγραμματική Περίοδος 2021-2027. <https://eufunds.com.cy/en/strategic-plan-of-common-agricultural-policy-2023-2027/>
10. The Commission approves the CAP Strategic Plans of Cyprus and Italy. (2022, December 2). Agriculture and Rural Development. https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-approves-cap-strategic-plans-cyprus-and-italy-2022-12-02_en
11. The ESF in Cyprus. (n.d.). <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=373>
12. YOUTHShare Project – Resilient and Sharing Economies for NEETs. (n.d.).

<http://www.youthshare-project.org/>

13. User, S. (n.d.). Join2Share - Sharing economy platform - Home. <https://join2share.eu/>
14. YOUTHShare e-learning platform: Log in to the site. (n.d.). <https://elearning.youthshare-project.org/login/index.php>

Grecia

1. Anthopoulou, T. (2019). Alternative and local food networks in Greece in times of crisis. In Geographies in Times of fluidity: Critical essays on space, society and culture in honor of Lila Leontidou edited by Afouxenidis A., Gialis S., Iosifides T. Kourliouros E, in press, Athens:Propombos, 2019.
2. Apostolopoulos, N. & Liargovas P. (2020, April). Social Economy in Greece: Convergences and Divergences with the EU. Employment Institute GCEE.
3. Kotsios, V., Krommyda, V. & Gavroglou, S. (2019). Social and Solidarity Economy in Greece: The Role of SSE in Relation to Local Labour Markets.
4. Partalidou, M. & Anthopoulou, T. (2019). Social economy and the Foodshed in Greece: local pathways and constraints through the lens of SDGs. Retrieved from: https://knowledgehub.unsse.org/wp-content/uploads/2019/06/93_Partaidou_Social-economy-and-the-Foodshed-in-Greece_En.pdf.
5. Partalidou, M. (2015). Food miles and future scenario for local food systems: an exploratory study in Greece. Outlook on AGRICULTURE 44, 2 (2015):151-157. <https://doi.org/10.5367/oa.2015.0207>
6. Petropoulou, E. (2016). The Role of Short Food Supply Chains in Greece -- What Opportunities for Sustainable, Just and Democratic Food Systems at Times of Crisis?. Sociology and Anthropology. 4. 337-346. 10.13189/sa.2016.040506.
7. Petrou, M. (2015, December). Let's spend together. The No Middlemen citizen movement in the city of Athens. Athens Social Atlas, 2015 December.
8. Tsiomidou, E. (2016) "The Women Cooperatives in the Time of the Crisis". Available at: <https://ead.gr/wp-content/uploads/2016/12/women-cooperatives.pdf> (In Greek)
9. Varvarousis, A. & Tsistsirigkos, G. (2019.). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country Report: Greece. Publication Offices of the European Union: Luxembourg.
10. Varvarousis, A., Temple, N., Galanos, C., Tsistsirigos, G. & Bekridaki, G. (2017) Social and Solidarity Economy Report, Athens: British Council Publications
11. Ministry of Employment and Social Affairs, General Secretary for Supporting Employment. (2023, March). Action Plan for Social Economy and Social Innovation.
12. Oikonomikos Tachidromos. (2022, May 13). Georgiades: For reasons of justice, markets without intermediaries have been abolished. Retrieved from: <https://www.ot.gr/2022/05/13/epikairothta/politiki/georgiadis-gia-logous-isotimias-katargithikan-oi-agores-xoris-mesazontes/>

Italia

1. CIRIEC (2017). Recent evolutions of the Social Economy in the European Union, European Economic and Social Committee, Brussels.
2. Gori L. (2023). Amministrazione condivisa, anche la Regione Umbria approva una legge per favorirla, Cantiere Terzo Settore:
3. <https://www.cantiereterzosettore.it/amministrazione-condivisa-anche-la-regione-umbria-approva-una-legge-per-favorirla/>
4. Legislative Decree no. 117 of 3 July 2017 - Italian Code of the Third Sector <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/terzoSettore>
5. Legislative Decree no. 112/2017 - Revision of the social enterprise discipline <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2017/07/19/17G00124/sg>
6. Law No. 141 of 18 August 2015 - Provisions on social agriculture

7. <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2015/09/08/208/sg/pdf>
8. RRN (2023). L'agricoltura sociale nella PAC 2023-2027
<https://www.reterurale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/25114>

România

1. Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperativelor, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/59553>
2. Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/178667>
3. Legea nr. 76/2002 privind asigurările pentru șomaj și promovarea ocupării forței de muncă <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/33919/>
4. Legea nr. 219/2015 privind economia socială, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/170086>
5. Legea nr. 321/2009 privind comercializarea produselor agricole, republicată, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/180156>
6. Legea nr. 566/2004 privind cooperativele agricole, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/58004>
7. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 94/2020 privind măsuri specifice pentru finanțarea din fonduri europene a programelor naționale specifice <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226704>
8. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii Concurenței nr. 21/1996 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/163659>
9. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 3/2015 pentru aprobarea schemelor de plăți în agricultură pentru perioada 2015-2020 și pentru modificarea Articolului 2 din Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/166545#:~:text=ORDONAN%C8%9A%C4%82%20DE%20URG EN%C8%9A%C4%82%20nr.%203%20din%2018%20martie,agricole%20%C8%99i%20alte%20forme%20de%20asociere%20%C3%AE%20agricultur%C4%83>
10. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și abrogarea Directivei 2004/18/CE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32014L0024>
11. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014 – 2020 (PNDR) https://portal.afir.info/Uploads/PNDR/2014-2020/PNDR_2020_V13_24.06.2021.pdf
12. Raport privind Planul Strategic al PAC 2021, https://portal.afir.info/Uploads/PNS/PNS_2023-2027-V1.2-21.11.2022_APROBATA.pdf#page=990&zoom=100,58,48
13. Portalul Unic - Fonduri Europene pentru Dezvoltare Rurală <http://www.finantare-rurala.ro/beneficiari/cine-beneficiaza-de-pndr.html>
14. Hotărârea Guvernului nr. 595/2020 pentru aprobarea Programului Național de sprijinire a înființării întreprinderilor sociale în zonele rurale, finanțat în cadrul Programului Operațional Capital Uman 2014-2020, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/228627>
15. Agenția pentru Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA), Prezentare conferință https://apia.org.ro/wp-content/uploads/2021/11/Prezentare_APIA_.pdf
16. Hotărârea Guvernului nr. 594/2018 privind aprobarea Strategiei Naționale pentru Locuri de Muncă Verzi 2018-2025 și Planul de Acțiune pentru implementarea Strategiei Naționale pentru Locuri de Muncă Verzi 2018-2025 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/203759>

